

Murdered, surveilled and sued: decisive action needed to protect journalists and salvage press freedom in Greece

Greek journalism is under sustained threat from the impact of the surveillance scandal “Predatorgate”, the unresolved killing of a reporter, abusive legal action and economic and political pressures. Following a mission to Athens, eight international organisations today call on the Government and Prime Minister to show political courage and urgently take specific measures aimed at improving the climate for independent journalism and salvaging press freedom.

Although Europe has been shaken by the revelations about the targeting of Greek media professionals with spyware and the 2021 killing of veteran crime reporter Giorgos Karaivaz, the domestic authorities - though verbally supportive of the European Union’s action in favour of press freedom - have done little to remedy the problems. Following the recent parliamentary elections and nomination of the new Government, our organisations conducted a joint mission to Athens to analyse the underlying reasons for the recent erosion of media freedom and examine the possible opportunities for improvement. Between 25 and 27 September 2023, they met a variety of media with the broadest possible range of editorial lines, officials of several state bodies, and civil society stakeholders.

The delegation was composed of the six members of the Media Freedom Rapid Response (MFRR): ARTICLE 19 Europe, the European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF), the European Federation of Journalists (EFJ), Free Press Unlimited (FPU), the International Press Institute (IPI) and the Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT) - joined by the Committee to Protect Journalists (CPJ) and Reporters Without Borders (RSF).

The mission identifies four significant systemic challenges for press freedom in Greece, which when combined contribute to distrust between the journalists and the Government and a toxic and dangerous environment for critical and independent reporting: arbitrary surveillance, threats to the safety of journalists, abusive lawsuits as well as economic and political pressures. Taking specific measures proposed by the delegation and complying with European standards will allow the Government of Prime Minister Kyriakos Mitsotakis to make a clear demonstration of political commitment to improve press freedom in Greece and renew the trust of the media community.

Provide guarantees against and punish arbitrary surveillance

Between 2020 and 2022, a number of journalists and media owners were subjected to wiretapping by the National Intelligence Service (EYP), which is controlled by the Office of the Prime Minister, under the pretext of protecting national security. Some also faced illegal surveillance with the powerful Predator spyware. Although numerous complaints were filed, justice has not yet been served for these serious cases of violation of individual privacy and of confidentiality of journalistic sources, a cornerstone of press freedom. Despite our alerts and [specific proposals](#), the legislation regulating surveillance has undergone only cosmetic changes or changes designed to let the government off the hook. In line with the European

Parliament's [recommendations](#) and the extensive case law of the European Court of Human Rights, we ask:

- The Government and Parliament to urgently adopt amendments to the legislation, which will oblige competent prosecutors to provide a justification for any surveillance undertaken in the interest of national security that allows for proper scrutiny of its legality and proportionality, set up independent and effective judicial oversight o, allow for effective access to information by persons targeted with surveillance by removing the arbitrary three-year time limit and reinstating the sole responsibility of the Hellenic Authority for Communication Security and Privacy (ADAE), and establish specific safeguards for journalists;
- The Government to quickly propose and the Greek President to adopt the decree - as stipulated in the law - regulating the use of spyware by the state, while applying the above-mentioned safeguards;
- The Greek justice system to bring justice for the illegitimate and illegal spying on media professionals in a swift, independent and transparent manner, using the evidence provided by the journalists' investigations and treating the specific cases as a felony (rather than as a misdemeanour which expires after five years).
- The Government and Parliament to refrain from taking any steps that weaken the functional independence of the ADAE and ensure the body is free to carry out its mandate to investigate wiretapping without political pressures

Take enforceable action against impunity for crimes against journalists

With the unsolved murder of crime reporter Giorgios Karaivaz as the gravest example, this mission finds that attacking a journalist in Greece continues to go unpunished in virtually all cases. We welcome the arrest in April 2023 of two suspected assassins in connection with the murder of Karaivaz, however, the [case remains in a state of impunity](#) as middlemen and masterminds have not been apprehended and no convictions have been secured. This delay in securing justice sends a worrying signal that impunity for the murder of journalists is tolerated. Other investigations of serious physical attacks on journalists have followed a similar course, such as the 2010 murder of Sokratis Giolias and the [eleven physical attacks](#) on media houses and journalists' homes since 2019. Two further recent acts of violence and hostility against journalists [Giorgos Papachristos](#) (Ta Nea) and [Kostas Vaxevanis](#) (Documento), underline the need for urgent action.

After meetings with various Government officials, we conclude that no concrete measures have been taken to expedite justice. Complete data on attacks against journalists is not publicly available and no specific protocol for investigations of crimes against journalists appears to be in place. The establishment of the Task Force for the protection of journalists is a step in the right direction, but it requires sufficient resources, a timeline and the political backing required to be effective. Information on why investigations of these cases are not leading to convictions remains with individual prosecutors, and oversight authorities have not prioritised this issue.

In line with the [case law](#) of the European Court of Human Rights and the [European Commission's Recommendation on the Safety of Journalists](#), we ask:

- The Public Prosecutor to dedicate additional resources and seek assistance from international bodies such as Europol in the case of the murder of Giorgios Karaivaz;
- The Parliament and Government, especially the Ministry of Civil Protection and Justice, to prioritise and commit to prompt, effective and independent investigations of crimes against journalists by dedicating additional resources and staff to these cases, recognising their special nature and impact on the public sphere;
- The Prosecutor of the Supreme Court to commission an independent evaluation of all unresolved cases of attacks against journalists, including cases involving police violence, the conclusions of which should be publicised;
- The newly established spokesperson of the Prosecutor of the Supreme Court to take a leading role in the regular dissemination of information about investigations to restore faith in the commitment to justice and ensure greater transparency about ongoing investigations, in particular towards the victims and their families;
- The Task Force to prioritise the establishment of a monitoring platform in which all attacks, including digital attacks and threats, are recorded and followed.

Abusive litigation, including Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPPs)

When journalists in Greece report critically on powerful business and political interests, the possibility of facing abusive or frivolous legal action looms over them. During the mission, we heard from several journalists who face Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPPs) and other abusive litigation from politicians and business owners who accuse reporters of defamation or the infraction of other laws including GDPR for their reporting on political affairs, environmental crimes, corruption and other matters in the public interest.

This weaponised abuse of the civil and criminal legal system serves not to seek proportionate legal redress but rather to silence critical voices, tying up financial and human resources as reporters and newsrooms must spend an inordinate amount of time in court to defend against baseless accusations. Especially for smaller outlets and freelance journalists, SLAPPs pose an existential threat as often the compensation demanded greatly exceeds their resources, which further exacerbates their intended chilling effect beyond the targeted journalist.

We ask:

- The Government, Parliament and judicial bodies to take effective, appropriate and proportionate measures to address manifestly unfounded or abusive court proceedings against public participation, in line with the [European Commission's April 2022 Recommendation on protecting journalists and human rights defenders who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings](#);
- The Government to provide transparency on the steps taken by publishing its forthcoming report to the European Commission on the implementation of the April 2022 Recommendation;
- The Government and Parliament to ensure that amendments to the rules applicable to criminal defamation do not have an inadvertent negative impact on press freedom and ensure adequate time for public debate and consultation of Greek and international stakeholders to provide their input on pertinent legislative changes.

Media independence and pluralism

Undercutting these issues, the Greek media ecosystem continues to suffer from multiple long-term and systemic challenges that negatively affect the landscape for independent journalism and press freedom. Many of these issues can be traced to the country's prolonged financial and economic crisis, which severely weakened the media market and deepened the toxic entanglement of media with vested political and business interests. While the media market remains densely populated, political polarisation is deeply ingrained and media pluralism is weak. Ownership of major print and television channels by familial dynasties and shipping magnates, many of whom have political connections and cross-ownership interests in industries dependent on state contracts, exposes these media to potential conflicts of interest and weakens their editorial independence. As a result, although direct acts of censorship are rare, self-censorship is rife within the journalistic profession and certain topics are widely understood to be off-limits. The economic precariousness of journalists in Greece caused by low wages and weak industry protections leaves media professionals more vulnerable to editorial pressures. Economic weaknesses in the media market likewise expose Greek media to capture by vested interests.

While several regulatory and legal reforms have been implemented by the Government in the last few years to try and address these issues, so far their impact remains unclear. Positive changes include the new Registry for Print Media (MET) and Registry for Electronic Press (MHT), which aim to improve the transparency of media ownership, including beneficial ownership. Under a new system, media not registered in these bodies are not eligible to benefit from state advertising. The Ethics Committee and the Directorate for Media Oversight likewise represent a new approach, which will hopefully have a positive impact on improving media ethics. Greater transparency over the allocation of state funding to media is also essential. However, the direct oversight of the Hellenic Broadcasting Corporation (ERT) and the Athens-Macedonian News Agency by the office of the Prime Minister continue to pose questions over the independence of both public media bodies, despite ostensible safeguards. The independence and competence of the National Council for Radio and Television (NCRTV) regulator remains in doubt.

While the country benefits from a small but highly professional group of independent and investigative media publishing vital public interest journalism, these titles remain isolated on the fringes of the media landscape and lack systemic support. The combination of these many challenges means Greek journalism faces a crisis of credibility, being one of the EU countries with the [lowest level](#) of trust in media by citizens. The challenges of pluralism and media independence are among the most complex to address and any positive developments in Greece will require action and responsibility from journalists and media, backed by unions, supported by strong political will from the Government.

To begin this process the Government should:

- Take concrete steps to better regulate the fair and non-discriminatory allocation of state advertising to media in a transparent manner and based on strict and publicly available criteria;

- Enforce the full implementation of the transparency of media ownership in Greece in an accessible and regularly updated ownership registry for all forms of media, including beneficial ownership;
- In consultation with media stakeholders, develop reforms aimed at safeguarding independent journalism in line with provisions outlined in the proposed European Media Freedom Act (EMFA).

The media community should:

- Support the pending establishment of an independent self-regulatory Media Council to enhance adherence to journalistic ethics, ensuring that the composition of this body is pluralistic and representative;
- In media owned by wealthy and politically connected commercial interests, particularly in legacy broadcast and print media, journalists and editors should establish strict internal safeguards to prevent all forms of interference of owners and other politics and business interests, while also protecting editorial independence and journalistic freedoms and discouraging self-censorship.

Journalist unions and associations should:

- Enhance cooperation to fight for the rights and freedoms of journalists, as well as collective agreements to improve working conditions and labour rights of all media workers;
- Continue to support and contribute to the work of the government Task Force, while also pushing the body to be more ambitious in its approach to strengthening the safety of journalists and improving the broader situation for media freedom.

A detailed report with expanded recommendations will be published in the upcoming weeks, in both Greek and English, and will be shared with domestic stakeholders and European institutions.

—
Δολοφονήθηκαν, παρακολουθούνται και μηνύονται: απαιτείται αποφασιστική δράση για την προστασία των δημοσιογράφων και τη διάσωση της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα

Η ελληνική δημοσιογραφία απειλείται σταθερά από τις επιπτώσεις του σκανδάλου των παρακολουθήσεων (Predatorgate), την ανεξιχνίαστη δολοφονία ενός δημοσιογράφου, τις καταχρηστικές αγωγές, αλλά και από οικονομικές και πολιτικές πιέσεις. Σε συνέχεια αποστολής στην Αθήνα, οκτώ διεθνείς οργανισμοί καλούν σήμερα την ελληνική κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό να επιδείξουν πολιτικό θάρρος και να λάβουν επείγοντως συγκεκριμένα μέτρα που θα στοχεύουν στη βελτίωση του κλίματος για την ανεξάρτητη δημοσιογραφία και τη διάσωση της ελευθερίας του Τύπου.

Αν και η Ευρώπη έχει συγκλονιστεί από τις αποκαλύψεις της στοχοποίησης Ελλήνων δημοσιογράφων με κακόβουλο λογισμικό και τη δολοφονία του βετεράνου δημοσιογράφου του αστυνομικού ρεπορτάζ Γιώργου Καραϊβάζ το 2021, οι εγχώριες αρχές – αν και υποστηρίζουν στα λόγια τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ της ελευθερίας του Τύπου – έχουν πράξει ελάχιστα για να διορθώσουν τα προβλήματα.

Μετά τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές και τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, οι οργανώσεις μας πραγματοποίησαν μια κοινή αποστολή στην Αθήνα για να αναλύσουν τους βαθύτερους λόγους της πρόσφατης διάβρωσης της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης και να εξετάσουν τις δυνατότητες βελτίωσης.

Μεταξύ 25 και 27 Σεπτεμβρίου 2023, συναντήθηκαν με μια σειρά μέσων ενημέρωσης – του ευρύτερου δυνατού φάσματος συντακτικών γραμμών – με αξιωματούχους διαφόρων κρατικών φορέων και φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

Η αντιπροσωπεία αποτελούνταν από τα έξι μέλη της **Ομάδας Ταχείας Ανταπόκρισης για την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης (MFRR)**: το **ARTICLE 19 Europe**, το **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ελευθερία του Τύπου και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ECPMF)**, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων (EFJ), η **Free Press Unlimited (FPU)**, το **Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου (IPI)** και το **Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT)** - ενώ προστέθηκαν η **Επιτροπή για την Προστασία των Δημοσιογράφων (CPJ)** και οι **Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα (RSF)**.

Η αποστολή εντόπισε **τέσσερις σημαντικές συστημικές προκλήσεις** για την ελευθερία του Τύπου στην Ελλάδα, οι οποίες συνδυαστικά συμβάλλουν στη δυσπιστία μεταξύ των δημοσιογράφων και της κυβέρνησης και στη δημιουργία ενός τοξικού και επικίνδυνου περιβάλλοντος για την κριτική και ανεξάρτητη δημοσιογραφία: αυθαίρετες παρακολούθησεις, απειλές κατά της ασφάλειας των δημοσιογράφων, καταχρηστικές αγωγές, καθώς και οικονομικές και πολιτικές πιέσεις.

Η λήψη συγκεκριμένων μέτρων που προτάθηκαν από την αντιπροσωπεία και η συμμόρφωση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα θα επιτρέψει στην κυβέρνηση του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη να προβεί σε μια σαφή επίδειξη πολιτικής δέσμευσης για τη βελτίωση της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα και να ανανεώσει την εμπιστοσύνη της δημοσιογραφικής κοινότητας.

Παροχή εγγυήσεων κατά των αυθαίρετων παρακολουθήσεων και τιμωρία αυτών

Μεταξύ 2020 και 2022, ορισμένοι δημοσιογράφοι και ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης τέθηκαν υπό παρακολούθηση από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ), η οποία ελέγχεται από το Γραφείο του Πρωθυπουργού, με το πρόσχημα της προστασίας της εθνικής ασφάλειας.

Επίσης, ορισμένοι έπεσαν θύματα παράνομης παρακολούθησης μέσω του ισχυρού κατασκοπευτικού λογισμικού Predator. Αν και υποβλήθηκαν πολυάριθμες καταγγελίες, δεν έχει ακόμη απονεμηθεί δικαιοσύνη για αυτές τις σοβαρές περιπτώσεις παραβίασης της ατομικής ιδιωτικής ζωής και του απορρήτου των δημοσιογραφικών πηγών, ακρογωνιαίου λίθου της ελευθερίας του Τύπου.

Παρά τις προειδοποιήσεις μας και τις [συγκεκριμένες προτάσεις μας](#), η νομοθεσία που ρυθμίζει τις παρακολουθήσεις έχει υποστεί μόνο μικρές διακοσμητικές αλλαγές ή αλλαγές που έχουν σχεδιαστεί για να επιτρέψουν στην κυβέρνηση να αποφύγει τον έλεγχο. Σύμφωνα με τις [συστάσεις](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την εκτεταμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ζητάμε:

- Η κυβέρνηση και το κοινοβούλιο να υιοθετήσουν επείγοντως τροποποιήσεις της νομοθεσίας, οι οποίες θα υποχρεώνουν τους αρμόδιους εισαγγελείς να παρέχουν αιτιολόγηση για κάθε παρακολούθηση που πραγματοποιείται προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, η οποία θα επιτρέπει τον κατάλληλο έλεγχο της νομιμότητας και της αναλογικότητάς της, θα δημιουργούν ανεξάρτητη και αποτελεσματική δικαστική εποπτεία, θα επιτρέπουν την αποτελεσματική πρόσβαση σε πληροφορίες από τα πρόσωπα που αποτελούν στόχο παρακολούθησης, καταργώντας το αυθαίρετο χρονικό όριο των τριών ετών και επαναφέροντας την αποκλειστική αρμοδιότητα της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), και θα θεσπίζουν ειδικές εγγυήσεις για τους δημοσιογράφους.
- Η κυβέρνηση να προτείνει γρήγορα και η Πρόεδρος της Δημοκρατίας να εκδώσει το σχετικό διάταγμα – όπως ορίζει ο νόμος – που θα ρυθμίζει τη χρήση των κατασκοπευτικών λογισμικών από το κράτος, εφαρμόζοντας παράλληλα τις προαναφερθείσες εγγυήσεις.
- Η Ελληνική Δικαιοσύνη να εξετάσει και να αποφανθεί για τις παράνομες παρακολουθήσεις των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης με γρήγορο, ανεξάρτητο και διαφανή τρόπο, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από τις δημοσιογραφικές έρευνες και να αντιμετωπίσει τις συγκεκριμένες περιπτώσεις ως κακουργήματα (και όχι ως πλημμελήματα που παραγράφονται μετά από πέντε χρόνια).
- Η κυβέρνηση και το κοινοβούλιο να αποφύγουν τη λήψη μέτρων που αποδυναμώνουν τη λειτουργική ανεξαρτησία της ΑΔΑΕ και να διασφαλίσουν ότι η αρχή είναι ελεύθερη να εκτελέσει την λειτουργία της να διερευνήσει τις υποκλοπές χωρίς πολιτικές πιέσεις.

Ανάληψη εφαρμόσιμης δράσης κατά της ατιμωρησίας για εγκλήματα κατά δημοσιογράφων

Με σοβαρότερο παράδειγμα την ανεξιχνίαστη δολοφονία του δημοσιογράφου του αστυνομικού ρεπορτάζ Γιώργου Καραϊβάζ, η αποστολή αυτή διαπιστώνει ότι οι επιθέσεις κατά δημοσιογράφων στην Ελλάδα εξακολουθούν να μένουν ατιμώρητες σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις. Χαιρετίζουμε τη σύλληψη δύο υπόπτων τον Απρίλιο του 2023 σε σχέση με τη δολοφονία του Καραϊβάζ, ωστόσο η υπόθεση παραμένει σε καθεστώς ατιμωρησίας, καθώς οι μεσάζοντες και ηθικοί αυτουργοί δεν έχουν συλληφθεί και δεν έχουν εκδοθεί καταδικαστικές αποφάσεις.

Αυτή η καθυστέρηση στην εξασφάλιση της δικαιοσύνης στέλνει ένα ανησυχητικό μήνυμα ότι η ατιμωρησία για τη δολοφονία δημοσιογράφων είναι ανεκτή. Άλλες έρευνες για σοβαρές σωματικές επιθέσεις κατά δημοσιογράφων έχουν ακολουθήσει παρόμοια πορεία, όπως η δολοφονία του Σωκράτη Γκιόλια το 2010 και οι [έντεκα σωματικές επιθέσεις](#) σε εγκαταστάσεις μέσων ενημέρωσης και σε σπίτια δημοσιογράφων από το 2019. Δύο ακόμη πρόσφατες

βιοπραξίες κατά των δημοσιογράφων [Γιώργου Παπαχρήστου](#) (Τα Νέα) και [Κώστα Βαξεβάνη](#) (Documento), υπογραμμίζουν την ανάγκη για επείγουσα δράση.

Μετά από συναντήσεις με διάφορους κυβερνητικούς αξιωματούχους, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι δεν έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης. Πλήρη στοιχεία για τις επιθέσεις κατά δημοσιογράφων δεν είναι διαθέσιμα στο κοινό και δεν φαίνεται να υπάρχει συγκεκριμένο πρωτόκολλο για τη διερεύνηση εγκλημάτων κατά δημοσιογράφων. Η σύσταση της ειδικής ομάδας (task force) για την προστασία των δημοσιογράφων είναι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά απαιτεί επαρκείς πόρους, χρονοδιάγραμμα και την απαιτούμενη πολιτική υποστήριξη για να είναι αποτελεσματική. Οι πληροφορίες σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οι έρευνες αυτών των υποθέσεων δεν οδηγούν σε καταδικαστικές αποφάσεις παραμένουν στη διάθεση μεμονωμένων εισαγγελέων και οι εποπτικές αρχές δεν έχουν προτεραιοποιήσει αυτό το ζήτημα.

Σύμφωνα με τη [νομολογία](#) του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τη [σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ασφάλεια των δημοσιογράφων](#), ζητάμε:

- Η Εισαγγελία να διαθέσει πρόσθετους πόρους και να ζητήσει τη συνδρομή διεθνών οργανισμών, όπως η Europol, στην υπόθεση της δολοφονίας του Γιώργου Καραϊβάζ,
- Το κοινοβούλιο και η κυβέρνηση, ιδίως τα υπουργεία Προστασίας του Πολίτη και Δικαιοσύνης, να δώσουν προτεραιότητα και να δεσμευτούν για την άμεση, αποτελεσματική και ανεξάρτητη διερεύνηση των εγκλημάτων κατά δημοσιογράφων, αφιερώνοντας πρόσθετους πόρους και προσωπικό σε αυτές τις υποθέσεις, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη φύση τους και τον αντίκτυπό τους στη δημόσια σφαίρα,
- Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου να αναθέσει ανεξάρτητη αξιολόγηση όλων των ανεπίλυτων υποθέσεων επιθέσεων κατά δημοσιογράφων, συμπεριλαμβανομένων των υποθέσεων που αφορούν αστυνομική βία, τα συμπεράσματα της οποίας θα πρέπει να δημοσιοποιηθούν,
- Ο νεοσύστατος Εκπαιδευτής Τύπου της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην τακτική διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις έρευνες, ώστε να αποκατασταθεί η πίστη στη δέσμευση για απονομή δικαιοσύνης και να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διαφάνεια σχετικά με τις διεξαγόμενες έρευνες, ιδίως προς τα θύματα και τις οικογένειές τους,
- Η task force να δώσει προτεραιότητα στη δημιουργία μιας πλατφόρμας καταγραφής στην οποία θα καταγράφονται και θα παρακολουθούνται όλες οι επιθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών επιθέσεων και απειλών.

Καταχρηστικές δίκες, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPPs)

Όταν οι Έλληνες δημοσιογράφοι κάνουν ρεπορτάζ που αγγίζουν ισχυρά επιχειρηματικά και πολιτικά συμφέροντα, ελλοχεύει το ενδεχόμενο να αντιμετωπίσουν καταχρηστικές ή επιπόλαιες νομικές ενέργειες. Κατά τη διάρκεια της αποστολής, ακούσαμε από αρκετούς δημοσιογράφους οι οποίοι αντιμετωπίζουν στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPPs) και άλλες καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες από πολιτικούς και επιχειρηματίες που κατηγορούν τους δημοσιογράφους για δυσφήμιση ή για παράβαση άλλων νόμων, συμπεριλαμβανομένου του Γενικού Κανονισμού για την

Προστασία των Δεδομένων (GDPR), για τα ρεπορτάζ τους σχετικά με πολιτικές υποθέσεις, περιβαλλοντικά εγκλήματα, διαφθορά και άλλα θέματα δημοσίου συμφέροντος.

Αυτή η οπλοποιημένη κατάχρηση του αστικού και ποινικού νομικού συστήματος δεν εξυπηρετεί την αναζήτηση αναλογικής νομικής επανόρθωσης, αλλά μάλλον τη φίμωση των επικριτικών φωνών, δεσμεύοντας οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους, καθώς οι δημοσιογράφοι και οι εφημερίδες πρέπει να ξοδεύουν υπερβολικά πολύ χρόνο στα δικαστήρια για να υπερασπιστούν τις αβάσιμες κατηγορίες. Ειδικά για τα μικρότερα μέσα και τους ανεξάρτητους δημοσιογράφους, τα SLAPPs αποτελούν υπαρξιακή απειλή, καθώς συχνά η αποζημίωση που τους ζητείται υπερβαίνει κατά πολύ τους πόρους τους, γεγονός που επιδεινώνει περαιτέρω το επιδιωκόμενο πάγωμα του λόγου (chilling effect) πέραν του στοχοποιημένου δημοσιογράφου.

Ζητάμε από:

- Την κυβέρνηση, το κοινοβούλιο και τα δικαστικά όργανα να λάβουν αποτελεσματικά, κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για την αντιμετώπιση προδήλως αβάσιμων ή καταχρηστικών δικαστικών διαδικασιών κατά της συμμετοχής του κοινού, σύμφωνα με τη [Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Απριλίου 2022 σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων και των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συμμετέχουν στο δημόσιο βίο από προδήλως αβάσιμες ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες](#),
- Η κυβέρνηση να παράσχει διαφάνεια σχετικά με τα μέτρα που έλαβε, δημοσιεύοντας την επικείμενη έκθεσή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της Σύστασης του Απριλίου 2022,
- Η κυβέρνηση και το κοινοβούλιο να διασφαλίσουν ότι οι τροποποιήσεις των κανόνων που ισχύουν για την ποινική δυσφήμιση δεν θα έχουν ακούσια αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία του Τύπου και να εξασφαλίσουν επαρκή χρόνο για δημόσιο διάλογο και διαβούλευση με ελληνικούς και διεθνείς ενδιαφερόμενους φορείς, ώστε να παράσχουν τη γνώμη τους σχετικά με τις σχετικές νομοθετικές αλλαγές.

Ανεξαρτησία και πλουραλισμός των μέσων ενημέρωσης

Το ελληνικό οικοσύστημα των μέσων ενημέρωσης εξακολουθεί να υποφέρει από πολλαπλές μακροχρόνιες και συστημικές προκλήσεις που επηρεάζουν αρνητικά το τοπίο για την ανεξάρτητη δημοσιογραφία και την ελευθερία του Τύπου. Πολλά από αυτά τα ζητήματα μπορούν να αποδοθούν στην παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας, η οποία αποδυνάμωσε σοβαρά την αγορά των μέσων ενημέρωσης και εμβάθυνε την τοξική διαπλοκή τους με τα κατεστημένα πολιτικά και επιχειρηματικά συμφέροντα.

Ενώ η αγορά των μέσων ενημέρωσης παραμένει συνωστισμένη, η πολιτική πόλωση είναι βαθιά ριζωμένη και ο πλουραλισμός των μέσων ενημέρωσης είναι αδύναμος. Η ιδιοκτησία των μεγάλων έντυπων και τηλεοπτικών καναλιών από οικογένειες και μεγαλοεφοπλιστές, πολλοί από τους οποίους έχουν πολιτικές διασυνδέσεις και διασταυρούμενα συμφέροντα (cross-ownership) σε επιχειρήσεις που εξαρτώνται από κρατικές αναθέσεις, εκθέτει τα μέσα αυτά σε πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων και αποδυναμώνει τη συντακτική τους ανεξαρτησία.

Ως αποτέλεσμα, αν και οι άμεσες πράξεις λογοκρισίας είναι σπάνιες, η αυτολογοκρισία είναι διαδεδομένη στο δημοσιογραφικό επάγγελμα και ορισμένα θέματα θεωρούνται ευρέως απαγορευμένα.

Η οικονομική επισφάλεια των δημοσιογράφων στην Ελλάδα που προκαλείται από τους χαμηλούς μισθούς και την αδύναμη προστασία του κλάδου καθιστά τους επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης πιο ευάλωτους στις εκδοτικές πιέσεις. Οι οικονομικές αδυναμίες στην αγορά των μέσων ενημέρωσης κάνουν τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης ευάλωτα στον έλεγχο από συμφέροντα.

Ενώ η κυβέρνηση για να προσπαθήσει να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα έχει εφαρμόσει αρκετές ρυθμιστικές και νομικές μεταρρυθμίσεις τα τελευταία χρόνια, μέχρι στιγμής ο αντίκτυπός τους παραμένει ασαφής. Οι θετικές αλλαγές περιλαμβάνουν το νέο Μητρώο Ηλεκτρονικού Τύπου (Μ.Η.Τ) και το Μητρώο Έντυπου Τύπου (Μ.Ε.Τ), τα οποία αποσκοπούν στη βελτίωση της διαφάνειας της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της πραγματικής ιδιοκτησίας. Σύμφωνα το νέο σύστημα, τα μέσα ενημέρωσης που δεν είναι εγγεγραμμένα σε αυτούς τους φορείς δεν δικαιούνται να επωφεληθούν από την κρατική διαφήμιση. Η Επιτροπή Δεοντολογίας και η Διεύθυνση Εποπτείας Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αποτελούν επίσης μια νέα προσέγγιση, η οποία ελπίζουμε ότι θα έχει θετικό αντίκτυπο στη βελτίωση της δεοντολογίας των μέσων ενημέρωσης. Η μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά την κατανομή της κρατικής χρηματοδότησης στα μέσα ενημέρωσης είναι επίσης απαραίτητη. Ωστόσο, η άμεση εποπτεία της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΡΤ) και του Αθηναϊκού-Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) από το γραφείο του Πρωθυπουργού εξακολουθεί να δημιουργεί ερωτήματα σχετικά με την ανεξαρτησία των δύο δημόσιων φορέων μέσων ενημέρωσης, παρά τις φαινομενικές διασφαλίσεις. Η ανεξαρτησία και η αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) παραμένει υπό αμφισβήτηση.

Ενώ η χώρα διαθέτει μια μικρή αλλά άκρως επαγγελματική ομάδα ανεξάρτητων και ερευνητικών μέσων ενημέρωσης που δημοσιεύουν ζωτικής σημασίας δημοσιογραφία δημοσίου συμφέροντος, τα μέσα αυτά παραμένουν απομονωμένα στις παρυφές του μιντιακού τοπίου και στερούνται συστημικής υποστήριξης. Ο συνδυασμός αυτών των πολυάριθμων προκλήσεων σημαίνει ότι η ελληνική δημοσιογραφία αντιμετωπίζει κρίση αξιοπιστίας, καθώς η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες της ΕΕ με το [χαμηλότερο επίπεδο](#) εμπιστοσύνης των πολιτών στα μέσα ενημέρωσης. Οι προκλήσεις του πλουραλισμού και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης είναι από τις πιο σύνθετες για να αντιμετωπιστούν και οποιαδήποτε θετική εξέλιξη στην Ελλάδα θα απαιτήσει δράση και υπευθυνότητα από τους δημοσιογράφους και τα μέσα ενημέρωσης, με την υποστήριξη των συνδικάτων, που θα υποστηρίζονται από ισχυρή πολιτική βούληση από την κυβέρνηση.

Για να ξεκινήσει αυτή η διαδικασία, η κυβέρνηση θα πρέπει:

- να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την καλύτερη ρύθμιση της δίκαιης και χωρίς διακρίσεις κατανομής της κρατικής διαφήμισης στα μέσα ενημέρωσης με διαφάνεια και με βάση αυστηρά και δημόσια διαθέσιμα κριτήρια,
- να επιβάλει την πλήρη εφαρμογή της διαφάνειας της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα με ένα προσβάσιμο και τακτικά επικαιροποιημένο μητρώο

ιδιοκτησίας για όλες τις μορφές μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της πραγματικής ιδιοκτησίας,

- Σε διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς των μέσων ενημέρωσης, να αναπτύξει μεταρρυθμίσεις με στόχο τη διασφάλιση της ανεξάρτητης δημοσιογραφίας σύμφωνα με τις διατάξεις που περιγράφονται στην προτεινόμενη Ευρωπαϊκή Πράξη για την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης (EMFA).

Η κοινότητα των μέσων ενημέρωσης θα πρέπει:

- να στηρίξει την εκκρεμούσα σύσταση ενός ανεξάρτητου αυτορρυθμιζόμενου Συμβουλίου Μέσων Ενημέρωσης για την ενίσχυση της τήρησης της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, διασφαλίζοντας ότι η σύνθεση του οργάνου αυτού είναι πλουραλιστική και αντιπροσωπευτική,
- Στα μέσα ενημέρωσης που ανήκουν σε μεγάλα και πολιτικά συνδεδεμένα εμπορικά συμφέροντα, ιδίως στα παραδοσιακά ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα μέσα ενημέρωσης, οι δημοσιογράφοι και οι συντάκτες θα πρέπει να θεσπίσουν αυστηρές εσωτερικές διασφαλίσεις για την αποτροπή κάθε μορφής παρέμβασης των ιδιοκτητών και άλλων πολιτικών και επιχειρηματικών συμφερόντων, προστατεύοντας παράλληλα τη συντακτική ανεξαρτησία και τις δημοσιογραφικές ελευθερίες και αποθαρρύνοντας την αυτολογοκρισία.

Οι ενώσεις δημοσιογράφων θα πρέπει:

- να ενισχύσουν τη συνεργασία για τον αγώνα υπέρ των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των δημοσιογράφων, καθώς και τις συλλογικές συμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των εργασιακών δικαιωμάτων όλων των εργαζομένων στα μέσα ενημέρωσης,
- να συνεχίσουν να υποστηρίζουν και να συμβάλλουν στο έργο της κυβερνητικής Ομάδας Δράσης (task force), πιέζοντας παράλληλα το όργανο να είναι πιο φιλόδοξο στην προσέγγισή του για την ενίσχυση της ασφάλειας των δημοσιογράφων και τη βελτίωση της ευρύτερης κατάστασης για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης.

Μια λεπτομερής έκθεση με εκτεταμένες συστάσεις θα δημοσιευθεί τις προσεχείς εβδομάδες, τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά, και θα κοινοποιηθεί στους εγχώριους ενδιαφερόμενους φορείς και στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Μετάφραση: Βασίλης Παναγιώτοπουλος